

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО У СВІТЛІ КУЛЬТУРНОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасності, пов'язаній з важливою ознакою демократичної держави – розбудовою громадянського суспільства. Грунтуючись на теоретичних дослідженнях представників різних наукових течій, автор аналізує розвинуте громадянське суспільство як необхідну умову демократичного врядування, що, в свою чергу, дає змогу здійснювати захист індивідуальних і громадських інтересів громадян, брати участь у здійсненні державної культурної політики, контролювати рішення і дії влади щодо культурної розбудови України. Також розкривається практичний процес здійснення культурної функції держави.

Ключові слова: *інститути громадянського суспільства, демократія, культурна функція, культурна політика.*

Однією з важливих функцій демократичної держави є розвиток громадянського суспільства, заснованого на тісній взаємодії влади з різними соціальними інститутами, які, в свою чергу, є активними учасниками життєдіяльності країни. Розвинуте громадянське суспільство – це умова демократичного врядування, оскільки його наявність полегшує захист індивідуальних і громадських інтересів громадян, забезпечує підзвітність влади суспільству. В свою чергу, громадянське суспільство активно сприяє процесам політичної демократизації, відстоюючи матеріальну і духовну незалежність людини від держави, домагаючись правової гарантії такої незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей. Реалії сьогодення особливо актуалізували питання щодо розбудови громадянського суспільства в Україні.

Мета статті полягає у вивченні ролі і значення інститутів громадянського суспільства в процесі культурної розбудови України.

Функціональна спрямованість інститутів громадянського суспільства, організаційно-правові засади їх створення і діяльності є предметом активної дискусії представників різних наукових течій. Зокрема, правові засади діяльності інститутів громадянського суспільства в своїх дослідженнях розглядали представники вітчизняної юридичної школи (Бандурка О.М., Бобровник С.В., Колодій А.М., Копейчиков В.В., Погрібний І.М., Рабінович П.М., Скакун О.Ф., Скрипнюк О.В., Шемшученко Ю.С. та ін.).

З позиції державного управління, політичної, філософської науки увага вчених прикута до організаційно-інституційних засад розвитку громадянського суспільства (Горбатенко В.П., Зеленько Г.І., Корнієвський О.А., Кресіна І.О., Розова Т.В., Цветков В.В. та ін.).

Визначаючи активний науковий інтерес до об'єкта нашого дослідження представниками вищезазначених наукових течій, слід наголосити, що з позиції культурологічної думки діяльність інститутів громадянського суспільства майже не розглядалась.

На думку Г.Зеленько, терміном "громадянське суспільство" у політичній науці позначається сукупність наявних у суспільстві неполітичних та некомерційних відносин, які складаються поза сферою безпосереднього впливу держави. У визначенні категорії "громадянське суспільство" автор притримується комунікативної концепції і виходить з того, що ключовою фігурою у громадянському суспільстві є громадянин, статус якого розкривається через поняття "участь". Відповідно, громадянське суспільство – це феномен, який має кількісні і якісні ознаки. До кількісних належать власне структурні підрозділи неполітичної сфери, до якісних – форми політичної та громадської участі, посередництвом яких встановлюється комунікація між державою та суспільством [2, 2].

Аналізуючи структуру громадянського суспільства в Україні, ми визначаємо її досить складну і багаторівневу систему, яка включає: міжособові відносини без втручання держави; відносини між незалежними від держави суспільними інститутами, що реалізують повсякденні індивідуальні і колективні потреби.

На внутрішніх людських потребах наголошують українські вчені, визначаючи їх соціокультурну і духовну складову. Так, соціокультурний простір, утворюваний громадянським суспільством, будується на трьох принципах: загальнозначуще, егалітарне право, що передбачає деякий мінімум зовнішніх свобод і гідності для кожної людини, припускаючи формальну рівність прав і обов'язків; захищена правом власність громадян; визнана суспільством внутрішня свобода людини [3, 130].

Зрілість громадянського суспільства визначається ставленням до найвищих моральних цінностей усіх його структур. Актуальною постає першочергова необхідність вироблення на державному рівні відповідних критеріїв та механізмів поширення загальнолюдських цінностей і громадянської солідарності.

Сучасна практика державного регулювання доводить, що ігнорування владою суспільно корисних ініціатив, відсутність механізмів участі громадськості та об'єднань громадян у процесі ухвалення

рішень призводять до стагнації суспільства, зростання корупції, створюють загрозу демократичному розвитку країни. Відтак, на думку О.Корнієвського, актуалізуються дослідження проблеми забезпечення національної безпеки на рівні її недержавної (суспільної) системи за активної участі громадських об'єднань, зокрема неурядових громадських організацій, а також проведення аналізу можливостей України адекватно протидіяти небезпечним тенденціям глобалізації, які посилюють конфліктоформуючі чинники внутрішнього походження [4, 15-16].

З огляду на вищезазначене вчені звертають увагу на соціокультурний та суспільно-політичний феномен громадянського суспільства, яке характеризується системою розгалужених соціальних інститутів, практик і цінностей і включає в себе наявність та розвиненість: соціальних інститутів (незалежні медіа; громадську думку; добровільні асоціації та об'єднання громадян; принцип верховенства права, реалізований в рівності громадян перед законом та в реальному доступі громадян до правової справедливості); соціальних практик (суспільна активність громадян; громадянська залучення до добровільних суспільних об'єднань; поінформованість про здійснення державної політики); суспільних цінностей та чеснот (плюралізм, толерантність, довіра до співвітчизників та суспільних інститутів, здатність до компромісів без втрати гідності, самоповага, ввічливість, громадська солідарність та взаємодопомога) [5, 168].

Ефективне використання і дійовий взаємозв'язок вищезазначених практик і цінностей дозволить створити демократичну державу, засновану на національній ідеї, в якій громадяни України зможуть відчувати себе повноцінними суб'єктами життя даної країни, реалізуючи гарантовані в ній права і свободи. Але слід констатувати, що соціально-економічна, правова політика, що проводилась протягом становлення української держави, на жаль, не забезпечила стабільних умов для присутності національної ідеї як основи демократичного суспільства. Тому в контексті дослідження слід звернутися до історичної ретроспективи становлення громадянського суспільства в Україні, які позначилися кардинальними структурними змінами в усіх сферах суспільного життя, в культурі зокрема.

Зумовлені демократичними й ринковими перетвореннями, ці процеси сприяли виникненню різноманітних суб'єктів культурної діяльності, серед яких представники інститутів громадянського суспільства: громадські організації, благодійні фонди, національні культурні товариства, творчі спілки тощо. Культуротворча місія їх спрямована на відродження української культури, забезпечення культурних прав громадян, визнання культури як основи національної ідеї та інтересу, формування загального культурного простору України. Реалізація визначеної культуротворчої місії мала реалізовуватися за умови взаємного діалогу між представниками різних гілок влади і громадськістю.

Аналізуючи етапи становлення громадянського суспільства в Україні, вітчизняні вчені визначають, що тривалий час громадянська ініціатива характеризувалася певною практичною невизначеністю. Для країни, що звільнилась від тоталітаризму, проблема полягала в тому, що збудоване громадянське суспільство регулювалося законом, однак залишалося відокремленим від держави. Прийшло розуміння, що "громадянський" стан суспільства приречує всіх і кожного до вибору власної соціальної долі, до ризику постійного самовизначення і відповідальності. Науковці зазначають, що більшість населення була не готова до так званого "марафонського забігу", яким є процес розбудови активного громадянського суспільства західного зразка. Як наслідок, українське суспільство залишилось пасивним і негромадським [6, 143].

Забезпечення стратегічної мети – входження України до Європейського Союзу – спричинило революційні зміни, що призвели до демократичних змін в країні, тим самим збудивши громадянську позицію.

Європейська перспектива, на яку зорієнтована Україна, на думку українських дослідників, дасть перспективу не лише для розвитку демократичних традицій, а також свободу руху ідей, товарів, фінансів, а й насамперед новий рівень відповідальності за дотримання високих стандартів у різних галузях, за спільне майбутнє в одному домі, за можливість органічного співіснування різних культур. Оновлена політична культура повинна стати культурою соціальної злагоди, взаємоповаги, справедливості, толерантності, громадянського миру, забезпечення основоположних прав і свобод людини і громадянина [7, 15].

Порушуючи питання сучасної вітчизняної практики взаємодії владних структур з різними представниками інститутів громадянського суспільства, слід наголосити на важливості практичної реалізації культурної функції держави, яка спрямована на забезпечення захищеності національних інтересів у культурній сфері, що визначаються сукупністю збалансованих інтересів особи, громадянського суспільства і держави. Здійснення такої взаємодії передбачає відповідного організаційно-правового статусу регулювання всіх суб'єктів громадянського суспільства, які зацікавлені у повноцінному і дійовому функціонуванні культури. Дотримання правових норм, їх ефективне застосування в культурному житті українців має сприяти завершенню процесу "демократичного транзиту", формуванню консолідованої демократії на конституційному, ціннісному і поведінковому рівнях.

Така система взаємовпливового управління культурними процесами має одночасно як локальний, так і глокальний характер. Іншими словами, те, що відбувається на національному рівні, характеризується локальною особливістю, і навпроти – глокальна присутність країни має вплив на національну культуру.

Таку взаємодію, контроль, який здійснюється сумісними зусиллями держави, незалежних організацій за розвиток культурного життя І. Т.Хайнце визначив поняттям "кооперативний культурний

федералізм". Сутність даного поняття полягає у запровадженні спільних зусиль, створенні комплексної мережі зацікавлених структур, які пов'язані між собою національним інтересом, мають правові, економічні, політичні соціальні підстави, прямо або опосередковано визначають механізми здійснення культурної функції держави [8, 151].

Культурну участь громадян розглядають в декілька способів, які включають: винятково залучення громадян і громадянського суспільства до планування і розробки політики; тлумачення питання про культурну участь у розумінні активного залучення організованого громадянського суспільства до виробництва культурних благ; споживання культурних товарів і послуг різними соціально-віковими категоріями населення; використання культури як основи щоденної суспільної діяльності. На думку експертів, участь громадян у вищезазначених процесах передбачає активну громадянську позицію в питанні здійснення культурної функції, формування та реалізації державної політики в сфері культури. Участь громадян не може звужуватися винятково до державного адміністрування, вона має поширюватися на соціологію та корпоративний менеджмент [9, 43-45].

У контексті дослідження, слід розглянути діяльність Міністерства культури України як центрального органу, одним з головних завдань якого є взаємозв'язок з представниками громадськості. Однією з ключових інституцій такого взаємозв'язку є функціонування Громадської ради, яка діє при Міністерстві культури України. Громадська рада налічує 88 представників інститутів громадянського суспільства, які здійснюють діяльність у сфері культури, серед яких: громадські, релігійні, благодійні організації, професійні об'єднання, творчі спілки, асоціації, недержавні засоби масової інформації та інші непідприємницькі товариства і установи, які легалізовані відповідно до законодавства України.

Консультації із громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність Міністерства культури України, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності органів влади, які здійснюють основні засади і пріоритети державної політики у сфері культури.

Члени громадської ради відповідно до чинного законодавства мають право: ініціювати проведення консультацій з громадськістю з питань культурної розбудови української держави, захисту культурних прав громадян, здійснення міжнародних культурних зв'язків, порушують питання щодо творчих і мистецьких ініціатив і практик.

Громадська рада при Міністерстві культури України здійснює свою діяльність відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996 "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики", Положення про Громадську раду при Міністерстві культури України, затвердженого наказом Міністерством культури України від 30.03.2012 № 294.

Інформаційні консультації з громадськістю здійснюються за затвердженим планом шляхом подання пропозицій Громадській раді або безпосередньо органу виконавчої влади. Так, в травні 2014 році заплановано обговорення таких питань: Концепція державно-конфесійних відносин в Україні; проект постанови Кабінету Міністрів України "Про Раду міжнаціональної злагоди"; занесення до Реєстру пам'яток нерухомої культурної спадщини; реформування сфери вищої освіти та її наслідки для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації; проект Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки розвитку культури"; проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо реалізації державної політики у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей" та ін. [11].

Важливим інститутом громадянського суспільства, діяльність якого спрямована на розвиток культуротворчих ініціатив, є професійні творчі спілки.

Відповідно до даних Єдиної державної реєстраційної служби України в країні зареєстровано двадцять дві творчі спілки, з них чотирнадцять мають статус національних. Чисельність членів у спілках є різною. Наприклад, Національна спілка письменників України налічує 1820 членів, Національна спілка художників – 4330, Національна спілка театральних діячів – 7000 спілчан.

Діяльність вітчизняних професійних творчих спілок регулюється Конституцією України, законами України "Про культуру", "Про професійних творчих працівників та творчі спілки", Бюджетним кодексом України.

Підтримка професійних творчих спілок здійснюється через відповідну систему фінансування, яка включає бюджетні субсидії, гранти, премії, інші дотації. Відповідно до чинного законодавства, члени творчих спілок (письменники, художники, архітектори, композитори, театральні діячі) мають право на підвищену пенсію, одержання додаткової площі під художні студії на пільгових умовах, надання медичних послуг своїм членам.

Проблеми функціонування вітчизняних творчих спілок активно обговорюються в органах влади. Так, в аналітичній записці Інституту стратегічних досліджень при Президенті України було розглянуто і проаналізовано проблеми діяльності національних творчих спілок, окреслені процеси їх взаємовідносини з державою, запропоновано шляхи корекції з метою залучення потенціалу спілок до впровадження нової моделі культурної політики в Україні.

До проблемних питань було віднесено: конфлікти всередині спілок; відсутність здорової конкуренції всередині спілок; недостатність досвіду фінансової самореалізації, яка спричинила практичну неспроможність отримати прибуток від власної творчості; віковий склад спілок (відсоток

молоді досить низький). З огляду на вищезазначене наголошується, що діяльність спілок суперечить такій якості сучасної культури, як здатність консолідувати суспільство, сприяти прийняттю консенсусних рішень, адже в їх середовищі часом вибувають потужні конфлікти між старшим поколінням митців і молодшим, іноді вони проєктуються на конфлікти тих, хто працює в рамках певного канону і тих, хто визнає альтернативні жанри. Виникає певне протистояння між спілчанами і митцями, що не входять до творчих спілок, що породжує опозиційні настрої представників мистецької громадськості [12].

Окрема увага влади прикута до релігійних спільнот, так як Україна характеризується багато-конфесійністю і багатоетнічністю. Питання щодо формування толерантних засад у суспільстві актуалізується в силу тих негативних процесів, які відбуваються в країні. Тому діалог між державою і релігійними організаціями є беззаперечно актуальним. Пріоритетними у цій сфері залишаються такі напрями роботи, як: забезпечення дотримання основоположних засад свободи совісті та віросповідання; здійснення превентивних заходів із запобігання проявам релігійної дискримінації та нетерпимості; здійснення змістовного моніторингу та аналізу релігійних процесів; удосконалення правових засад по регулюванню конфесійних та міжконфесійних відносин.

Для пошквалення міжконфесійного діалогу Департаментом у справах релігій та національностей при Міністерстві культури України, на звернення представників релігійних організацій, було здійснено ряд заходів, а саме: активізовано роботу Комісії з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій; забезпечено функціонування Експертної ради з питань свободи совісті та діяльності релігійних організацій як постійного консультативно-дорадчого органу, утвореного для розгляду наукових рекомендацій, проведення фахових консультацій та вивчення проблемних питань, пов'язаних з реалізацією державної політики у сфері релігій [13, 102].

Серед інститутів громадянського суспільства, які мають вплив на вітчизняні культуротворчі процеси, важлива роль належить благодійним організаціям, які відповідно до чинного законодавства утворюються в наступних організаційно-правових формах: благодійний фонд; благодійна установа; благодійні фундації, місії, ліги тощо.

Культура є однією з пріоритетних сфер благодійницької діяльності. Фінансова підтримка, яку здійснюють вищезазначені організації, дозволяє реалізовувати бізнес-проекти в культурі, які мають важливу практичну значимість для розвитку галузі. Окрема увага благодійників прикута до підтримки талановитої молоді, що дозволяє розкрити культуротворчий потенціал підростаючого покоління, тим самим посилити їх роль в культурній розбудові сучасної України.

Благодійництво в Україні набирає обертів. Це чи не єдина на сьогодні практична діяльність, яка робить культурні блага доступними для різних верст населення.

Дослідивши питання участі інститутів громадянського суспільства в культурній розбудові України, маємо констатувати, що громадянське суспільство в Україні має потужний культуротворчий потенціал.

Одним з першочергових завдань є розробка дієвих механізмів щодо залучення молоді як прогресивної, політично активної соціальної групи до системи цінностей громадянського суспільства.

Запровадження правових, освітніх, навчальних програм, використання різних засобів і форм роботи з вищезазначеною соціальною групою, дозволить сформувати громадянську позицію, патріотизм, правосвідомість, політичну освіченість, моральність, трудову активність, підвищити, а в деяких випадках і сформувати громадянську культуру, яка включає в себе глибоке усвідомлення своєї належності до певної держави, почуття власної гідності, відповідальності й обов'язку, здатність рішуче відстоювати суспільно-державні цілі.

Громадянське суспільство, діяльність якого спрямована на вищезазначені заходи, має всі шанси сформувати демократичне суспільство, основою якого має стати національна ідея і національний інтерес. Ті країни, де громадянське суспільство є пасивним до процесів життєдіяльності країни, приречені на існування в умовах авторитарного режиму, який характеризується обмеженням повноважень суб'єктів громадянського суспільства, ігноруванням принципів поділу влади, порушенням реалізації і відстоювання громадянських прав і свобод.

Література

1. Характеристика громадських формувань як інститутів громадянського суспільства [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції України, роз'яснення 24.01.2011. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Зеленько Г. І. Інституціоналізація громадянського суспільства у постсоціалістичних країнах (на прикладі країн Вишеградської групи та України) [Текст] : автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Зеленько Галина Іванівна ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – К., 2007. – 32 с.
3. Цветков В. В. Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти: Монографія / Цветков В.В., Кресіна І.О., Коваленко А.А. – К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 496 с.
4. Корнієвський О.А. Громадські об'єднання у системі національної безпеки держави // Корнієвський Олександр. Монографія. – К.: Альтерпрес, 2010. – 396 с.
5. Степаненко В. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: інститути, практики, цінності. Українське суспільство: 10 років незалежності; за ред. В.Ворони / Степаненко В. – К.: ІС НАН України, 2001. – С. 169-183.

6. Цветков В.В. Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти: Монографія / Цветков В.В., Кресіна І.О., Коваленко А.А. – К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – С.143
7. Цветков В.В., Горбатенко В.П. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: Монографія /Цветков В.В., Горбатенко В.П. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.
8. Государственная служба за рубежом. Управление культурой //Реферативный бюллетень. – М.: РАГС. – №5'(55). – 2004. – 188 с.
9. Довідник з питань участі громадян у формуванні культурної політики європейських міст ; переклад О. Буценка. Центр розвитку "Демократія через культуру", 2007. – 120 с.
10. Закон України "Про культуру" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 24. – Ст.168.
11. Інформація про консультації з громадськістю, заплановані в Міністерстві культури України на травень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua>.
12. Розумна О.П. Національні творчі спілки України: перспективи участі в культурній політиці.[Електронний ресурс] // Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
13. Реалізація державної політики у галузі культури // Аналітичний звіт Міністерства культури України за 2013 рік. – К., 2014. – 103 с.

References

1. Kharakterystyka hromadskykh formuvan yak instytutiv hromadianskoho suspilstva [Elektronnyi resurs] // Ministerstvo yustytisii Ukrainy, roziasnennia 24.01.2011. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Zelenko H. I. Instyutsionalizatsiia hromadianskoho suspilstva u postsotsialistychnykh krainakh (na prykladi krain Vyshehradskoi hrupy ta Ukrainy) [Tekst] : avtoref. dys... d-ra polit. nauk: 23.00.02 / Zelenko Halyna Ivanivna ; Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa. – K., 2007. – 32 s.
3. Tsvietkov V. V. Suspilna transformatsiia i derzhavne upravlinnia v Ukraini: polityko-pravovi determinanty: Monohrafiia / Tsvietkov V.V., Kresina I.O., Kovalenko A.A. – K.: Kontsern "Vydavnychi Dim "In Yure", 2003. – 496 s.
4. Korniiivskiy O.A. Hromadski obiednannia u systemi natsionalnoi bezpeky derzhavy // Korniiivskiy Oleksandr. Monohrafiia. – K.: Alterpres, 2010. – 396 s.
5. Stepanenko V. Problemy formuvannia hromadianskoho suspilstva v Ukraini: instytuty, praktyky, tsinnosti. Ukrainske suspilstvo: 10 rokiv nezalezhnosti; za red. V.Vorony / Stepanenko V. – K.: IS NAN Ukrainy, 2001. – S. 169-183.
6. Tsvietkov V.V. Suspilna transformatsiia i derzhavne upravlinnia v Ukraini: polityko-pravovi determinanty: Monohrafiia / Tsvietkov V.V., Kresina I.O., Kovalenko A.A. – K.: Kontsern "Vydavnychi Dim "In Yure", 2003. – S.143
7. Tsvietkov V.V., Horbatenko V.P. Demokratiiia – Upravlinnia – Biurokratiia: v konteksti modernizatsii ukrainskoho suspilstva: Monohrafiia /Tsvietkov V.V., Horbatenko V.P. – K.: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2001. – 248 s.
8. Gosudarstvennaya sluzhba za rubezhom. Upravlenie kul'turoy // Referativnyy byulleten'. – M.: RAGS. – №5'(55). – 2004. – 188 s.
9. Dovidnyk z pytan uchasti hromadian u formuvanni kulturnoi polityky yevropeiskykh mist ; pereklad O. Butsenka. Tsentri rozvytku "Demokratiia cherez kulturu", 2007. – 120 s.
10. Zakon Ukrainy "Pro kulturu" // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). – 2011. – № 24. – St.168.
11. Informatsiia pro konsultatsii z hromadskistiu, zaplanovani v Ministerstvi kultury Ukrainy na traven 2014 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://mincult.kmu.gov.ua>.
12. Rozumna O.P. Natsionalni tvorchi spilky Ukrainy: perspektyvy uchasti v kulturnii politytsi.[Elektronnyi resurs] // Natsionalnyi Instytut stratehichnykh doslidzhen pry Prezydentovi Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua>.
13. Realizatsiia derzhavnoi polityky u haluzi kultury // Analitychnyi zvit Ministerstva kultury Ukrainy za 2013 rik. – K., 2014. – 103 s.

Копиевская О.Р.

Гражданское общество в свете культурного развития Украины

Статья посвящена актуальной проблеме современности, связанной с важным признаком демократии – развитием гражданского общества. Автор статьи анализирует развитое гражданское общество как необходимое условие демократического управления, что позволяет осуществлять защиту индивидуальных и общественных интересов граждан, принимать участие в процессе реализации и обеспечения государственной культурной политики, контролировать решения и действия власти в культурном развитии Украины. В статье также раскрывается практический процесс осуществления культурной функции государства.

Ключевые слова: институты гражданского общества, демократия, культурная функция, культурная политика.

Копієвська О.

Civil society in the light of the cultural development of Ukraine

The article is devoted to the problem of our time, which is associated with an important feature of a democratic society, namely the development of civil society.

In studies of different scientific schools, the author analyzes developed civil society as a necessary condition for good governance, which in its turn allows protecting individual and social interests of citizens, controlling solution and power of state, participating in the implementation of state policy. The author believes that civil society actively promotes the process of political democratization defending the material and spiritual independence of man from the state, seeking legal guarantees this independence, protection of private and public interests of the people.

The article reveals the socio-cultural and socio-political phenomenon of civil society, characterized by branching system of social institutions, practices and values as the basis for effective functioning of democratic civil society that acts in the field of culture.

Author uses a multidisciplinary approach that identifies and analyzes scientific and theoretical approaches to the definition of "civil society." In particular, the updated scientific approach to the object of research by the national law, political science schools and scholars of public administration are used. In this case, the author points out that from the standpoint of cultural ideas, activities of civil society, hardly considered.

The author focused special attention on the analysis of the characteristics and structures of civil society in Ukraine, defining it rather complex and multi-level system as including: interpersonal relations without government interference; relationship between the independent and state public institutions that implement daily individual and collective needs.

In view of studying the problem, the author defines the perspectives of transformation of Ukrainian society, thus actualizing priority on development at the national level, the relevant criteria and mechanisms for the spread of human values and social solidarity.

Relevance of the article caught the attention of the author's examination of historical retrospective of civil society in Ukraine. The author emphasizes the democratic and market transformations that contributed to the cultural activities of various actors, including such representatives of civil society as NGOs, charities, national cultural organizations, creative unions, and so on. Their culture-mission has been separately determined and analyzed.

Analyzing the current priorities of civil society in Ukraine, the author stresses the European perspective, which is main landmark of the country. By raising issues of contemporary domestic practice of interaction of authorities with various representatives of civil society, the article reveals the practical implementation of the process of cultural functions of the state, analyzes the organizational and legal basis of this interaction.

In accordance with this goal, the author reveals the practical principles of public participation in the implementation of the state policy in the sphere of culture.

So, the place and role of the Public Council under the Ministry of Culture of Ukraine in the system of interaction between the executive authorities and other entities that carry out activities in the sphere of culture have been defined. Legal principles of the Public Council have been identified; quantitative and qualitative characteristics have been made. In the analysis of factual material action plan for the implementation of public consultation on the cultural development of the Ukrainian state, protection of cultural rights of citizens, international cultural relations, initiatives for creative and artistic practice.

Special attention is focused on the activities of professional creative unions that are active participants in the civil movement in the implementation of the basic principles and priorities of the national cultural policy. Their numerical amount is determined, their regulatory and legal nature is analyzed, problems of their practice are characterized. Special attention is focused on determining the ways of their correction in order to attract potential alliances in the implementation of the strategic goals of cultural policy in Ukraine.

In conclusion, the author states that the development of civil society in Ukraine was marked by a strong movement that is characterized by a common interest in the transformational changes that takes place in the country. According to the author, in this case the common interest acts as a national interest, expressing interest in different socio-demographic groups. Efficient and effective use of the relationship that is defined and analyzed in the paper of social practices and values will create a democratic state based on national idea where citizens of Ukraine will feel the full subjects of life of the country, implementing the constitutionally guaranteed rights and freedoms.

Key words: civil society institutions, democracy, function of culture, cultural policy.

УДК 008:24:34:241.38:340.13:39

Радзівський Віталій Олександрович
кандидат культурології, доцент

ЄВРОМАЙДАН: ПАТРІОТИЗМ У КУЛЬТУРНОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

У статті аналізується феномен Євромайдану. Автор описує основні аксіологічні концепції, культурні коди і специфіку ментальної парадигми рушійної сили Євромайдану в контексті базових соціокультурних рефлексій у сучасному культурно-історичному дискурсі України.

Ключові слова: Євромайдан, Україна, культура, культурологія, історія.

У науковому дискурсі тема Майдану – не нова. Вона вже десять років знаходить відгук у політиків, політологів, юристів, соціологів та філософів. Тема Майдану потребує також історичного і культурологічного осмислення.

Помаранчева стрічка як атрибут Майдану 2004 р. була символом України у 2005 р., а єврострічка стала невід'ємним елементом культури нашого Євромайдану 2013-2014 рр. Пісні ("Червона рута", "Разом нас багато, нас не подолати" тощо), вітання ("Слава Україні!" "Героям слава!" та ін.), графіті, анекдоти (про справжніх патріотів, злочинних тушок, прислужників В.Януковича тощо) й інші елементи народної творчості Майдану швидко ввійшли у культурний простір України.

Мета статті – аналіз основних аксіологічних концепцій, культурних кодів і специфіки ментальної парадигми рушійної сили Євромайдану в контексті базових соціокультурних рефлексій у сучасному культурно-історичному дискурсі України.

Після 2004 р., після першої української народної революції XXI ст., багато авторів писали про український Майдан. Патріотичні автори, налаштовані на підтримку народного Майдану (М. Томенко,